

POSTANOWIENIE

22 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Maciej Kowalski

na posiedzeniu niejawnym 22 listopada 2024 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku K. F., A. F. i B. K.
z udziałem Miasta P., Wspólnoty Mieszkaniowej Właścicieli Nieruchomości przy ul.
W. w P. oraz Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta P.
o zasiedzenie służebności,
na skutek skargi kasacyjnej K. F., A. F. i B. K.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu
z 30 listopada 2022 r., II Ca 1294/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;
2. zasądza od wnioskodawców K. F., A. F. i B. K. na rzecz Wspólnoty Mieszkaniowej Właścicieli Nieruchomości przy ul. W. w P., Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej i Miasta P. po 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

(a.z.)

UZASADNIENIE

W skardze kasacyjnej wywiedzionej od postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu z 30 listopada 2022 r. wnioskodawcy K. F., A. F. i B. K. wnieśli o przyjęcie skargi do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c.

Zdaniem skarżących w realiach niniejszej sprawy istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych - art. 292 k.c. w zakresie spełnienia przesłanki korzystania z trwałego i widocznego urządzenia, bowiem zarówno w doktrynie, jak i orzecnictwie istnieją rozbieżności w tym zakresie.

Ponadto wnioskodawcy podnieśli, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona ponieważ zaskarżone rozstrzygnięcie w sposób oczywisty narusza przepisy prawa materialnego, jak również przepisy postępowania, w stopniu mającym wpływ na treść orzeczenia. Zdaniem skarżących Sąd Okręgowy dopuścił się w sposób rażący naruszenia art. 292 k.c., a naruszenie to przejawia się nie tylko w błędnej, wykładni pojęcia „trwałego urządzenia” w odniesieniu do służebności drogi koniecznej, ale także w zaniechaniu ustalenia zamiaru (świadomości) i celu, w jakim wnioskodawcy oraz ich poprzednicy prawni przynajmniej od roku 1956 wykonywali prace polegające na utwardzeniu szlaku drożnego przebiegającego przez działki nr [...]/1 i [...] zapewniającego dostęp do drogi publicznej dla należącej do nich nieruchomości.

Zdaniem skarżących do rażącego naruszenia przepisów postępowania doszło - przede wszystkim - w związku z pominięciem przez Sąd Okręgowy wniosków płynących z opinii biegłego sądowego. Wnioskodawcy w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołali w tym kontekście art. 233 k.p.c.

Uczestnicy postępowania we wniesionych odpowiedziach na skargę kasacyjną wnieśli o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie – każdy na swoją rzecz - kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia (środek prawny),

nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej (zob. np. postanowienia SN: z 22 marca 2007 r., III CZ 16/07; z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; z 7 lipca 2022 r., I CSK 2151/22; z 28 września 2023 r. I CSK 6680/22, i z 12 stycznia 2024 r., I CSK 2817/23).

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. „przedsądu” ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie wystąpienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione (zob. np. postanowienie SN z 17 czerwca 2021 r., IV CSK 1/21).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Powołanie się na potrzebę wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. m.in. postanowienia SN: z 8 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z 13 października 2023, I CSK 2890/23; z 30 listopada 2023 r., I CSK 5560/22, i z 21 grudnia 2023 r., I CSK 3439/23). Konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także

przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (zob. np. postanowienia SN: z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09; z 9 listopada 2023 r., I CSK 6588/22).

Wywody skarżących nie czynią zadość wskazanym wymaganiom. Powołane przez nich orzeczenia nie zostały bowiem powiązane z okolicznościami faktycznymi, na tle których zostały wydane. Uniemożliwia to z kolei stwierdzenie, czy podnoszona rozbieżność co do wykładni przedmiotowego przepisu rzeczywiście występuje. Jak zostało to już omówione dla wykazania wystąpienia podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. niezbędne jest przytoczenie orzeczeń sądów wydanych w takich samych lub istotnie zbliżonych stanach faktycznych ze wskazaniem, że dokonana w nich wykładnia danego przepisu nie jest jednolita. Podobnie skarżący nie wykazali – co jest wymagane – z jakich powodów dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa w przedmiocie art. 392 k.c. jest niewystarczający, co jedynie mogłoby uzasadniać interwencję Sądu Najwyższego (zob. postanowienie SN z 14 czerwca 2023 r., I CSK 1231/23).

Jak wyjaśniał już Sąd Najwyższy ustawa nie precyzuje pojęcia "trwałego i widocznego urządzenia", pozostawiając uściślenie tego określenia wykładni na tle konkretnego stanu faktycznego. W judykaturze przyjmuje się, że za trwałe i widoczne urządzenie, o którym mowa w art. 292 k.c., należy rozumieć trwałą postać widocznego przedmiotu będącego rezultatem świadomego działania człowieka, który ponadto odpowiada treści służebności pod względem gospodarczym, nie może ono zatem powstać wskutek działania sił natury. Chodzi tu o odpowiednie urządzenie materialne umożliwiające lub ułatwiające korzystanie z cudzej nieruchomości w zakresie treści służebności, sporządzone na obcej nieruchomości lub co najmniej wkraczające w jej sferę. Charakter tego urządzenia ma być trwały, a nie chwilowy i musi ono być widoczne. Od konkretnych okoliczności faktycznych będzie zależała ocena, czy określone dzieło pracy ludzkiej, które może polegać nie tylko na wybudowaniu, ale także na udziale w budowie lub wyremontowaniu urządzenia, jest trwałym i widocznym urządzeniem w rozumieniu art. 292 k.c. (zob. uchwała 7 sędziów SN z dnia 9 sierpnia 2011 r., III CZP 10/11, OSNC 2011, nr 12, poz. 129, i cytowane tam orzecznictwo).

W konsekwencji stwierdzić należy, że rzekome rozbieżności dostrzeżone przez skarżących w zakresie wykładni art. 292 k.c., nie są przejawem odmiennej interpretacji wskazanego przepisu, ale efektem jego stosowania w różnych stanach faktycznych, których uwzględnienie prowadzi niekiedy sądy do pozornie rozbieżnych ocen.

Powołanie się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) stawia skarżącemu szczególnie wysokie wymagania. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, podzielanym przez doktrynę, oczywista zasadność skargi oznacza, że dla przeciętnego prawnika podstawy wskazane w skardze *prima facie* zasługują na uwzględnienie. Sytuacja taka będzie miała miejsce tylko wtedy, gdy bez wątplenia wystąpiły zarzucane uchybienia, jest pewne, że miały one wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia albo podniesione we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania argumenty oczywiście uzasadniają zasadność wniesionego środka prawnego. Oczywiście jest przy tym tylko to, co można dostrzec od razu - bez potrzeby głębszej analizy czy przeprowadzenia wnikliwych badań lub dociekań. Innymi słowy, podnoszone uchybienia muszą mieć kwalifikowany charakter i być dostrzegalne na pierwszy rzut oka - już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (zob. m.in. postanowienia SN: z 27 kwietnia 2006 r., I CZ 15/06; z 7 maja 2010 r., V CSK 459/09; z 15 czerwca 2018 r., III CSK 38/18; z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19, z 28 stycznia 2022 r., I CSK 584/22; z 7 czerwca 2023 r., I CSK 742/23; z 20 października 2023 r., I CSK 1673/23).

Wnioskodawcy nie przedstawili przekonujących od razu, widocznych *prima facie*, twierdzeń wykazujących racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu.

Mając na względzie argumenty skarżących zawarte we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania dopuszczalne jest twierdzenie, że zmierzają oni w istocie do zakwestionowania dokonanej przez Sąd Okręgowy oceny dowodów oraz poczynionych na tej podstawie ustaleń faktycznych.

Zawarty natomiast w art. 398³ § 3 k.p.c. zakaz oparcia skargi kasacyjnej na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów oraz związanie

Sądu Najwyższego ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) oznacza niedopuszczalność powoływania się przez skarżącą na wadliwość postanowienia sądu drugiej instancji, polegającą na ustaleniu faktów lub niewłaściwie przeprowadzonej ocenie dowodów, również we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (zob. postanowienie SN z 15 października 2020 r., IV CSK 136/20).

Bez znaczenia jest przy tym, że wnioskodawcy powołują się także na naruszenia przez Sąd drugiej instancji przepisów prawa materialnego. Jak wyjaśnił bowiem Sąd Najwyższy każdy zarzut skargi kasacyjnej, który ma na celu polemikę z ustaloną podstawą faktyczną, chociażby pod pozorem kwestionowania wykładni lub niewłaściwego zastosowania określonych przepisów prawa materialnego, z uwagi na jego sprzeczność z art. 398³ § 3 k.p.c. jest *a limine* niedopuszczalny (zob. postanowienie SN z 21 sierpnia 2024 r., I CSK 3511/23).

Jak stwierdził Sąd Okręgowy, w świetle całokształtu zebranego materiału dowodowego należało wywieść wniosek, że jakkolwiek dochodziło do podejmowania przez poprzedników prawnych wnioskodawców czy też przez osoby trzecie ale na ich rzecz, czynności dla umożliwienia przejazdu i przechodu przez działki nr 61/1 i 62, to jednak dawały one jedynie tymczasowy, krótkotrwały czy chwilowy efekt, zależnie od warunków atmosferycznych. W konsekwencji, Sąd drugiej instancji przyjął, że w badanej sprawie nie wykazano istnienia trwałego i widocznego urządzenia w postaci utwardzonego konkretnego szlaku drożnego o jednoznacznie wytyczonym przebiegu.

W sprawie nie zachodzi także nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę - w granicach zaskarżenia - z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 3 zw. z art. 99 i 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c. przy uwzględnieniu § 5 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat

za czynności radców prawnych albo odpowiednio § 5 pkt 3 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

(a.z.)

[a.ł]